MEDIJŲ RAŠTINGUMO PRIEMONIŲ RINKINYS

Birželis, 2025

Priemonės, taikomosios programos ir metodikos

ŠEIMOS VARDU, KROATIJA
PROJEKTAS „DECIDE“

Co-funded by the European Union

Įvadas

Pagal plačiai priimtą apibrėžimą, medijų raštingumas apima gebėjimą pasiekti, analizuoti, vertinti ir kurti žiniasklaidos pranešimus įvairiomis formomis. **Medijų raštingumo priemonių rinkinys** yra bendras **medijų raštingumo hakatono**, organizuoto pagal DECIDE projektą, rezultatas. Šiame priemonių rinkinyje pateikiami naujoviški skaitmeniniai įrankiai, taikomosios programos ir metodikos, skirtos didinti medijų raštingumą, remti demokratiniam įsitraukimui ir kovai su dezinformacija skaitmeniniame amžiuje.

Dvi dienas trukusiame internetiniame hakatone 105 dalyviai – įskaitant piliečius, jaunimą, medijų raštingumo ekspertus, skaitmeninės plėtros specialistus ir partnerių organizacijų atstovus – dirbo tarpdisciplininėse komandose, jog išspręstų realius iššūkius, susijusius su medijų ir informaciniu raštingumu. Jų užduotis - kartu kurti praktinius ir keičiančius sprendimus, taikant daugiadalykį ir technologijomis grindžiamą požiūrį, įskaitant dirbtinio intelekto (DI) naudojimą.

Šiame priemonių rinkinyje surinktos geriausios renginio idėjos ir rezultatai - pedagogams, pilietinės visuomenės veikėjams, politikos formuotojams ir piliečiams siūlomi veiksmingi įrankiai ir koncepcijos, kuriuos galima įgyvendinti, pritaikyti ar toliau plėtoti įvairiose vietose ir Europos aplinkybėmis.

Šis priemonių rinkinys – tai veiksmingų įrankių, taikomųjų programų ar metodikų, kuriomis skatinamas gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis bei kovojama su dezinformacija taikant bendradarbiavimu grindžiamą, daugiadalykį požiūrį. Jis yra skirtas galutiniam vartotojui, t. y., jis orientuotas į tai, kad piliečiai galėtų susidoroti su sunkumais ir praktiškai pritaikyti rinkinį kasdieniame gyvenime.

Laikais, kai piliečiai yra apsupti ir prisotinti didelio informacijos kiekio ir didelės žiniasklaidos įtakos galios, jie turėtų ne tik tikrinti informacijos šaltinius, bet ir tobulinti savo kritinės analizės įgūdžius – piliečiai turi tapti raštingi žiniasklaidos srityje – gauti informacijos šaltinius ir juos atsirinkti, kritiškai apmąstyti siūlomos informacijos kokybę, papildyti ir patikrinti informaciją iš kitų šaltinių, ugdyti savo skaitmenines kompetencijas.

Taikant priemonių rinkinyje siūlomas metodikas, piliečiai raginami tikrinti ir kritiškai analizuoti turimą žiniasklaidos turinį ir gauti tikslią ir išsamią informaciją, nes tai yra svarbus demokratinio dalyvavimo pagrindas.

Tikslai

Pagrindiniai Gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis priemonių rinkinio tikslai yra šie:

Skatinti medijų raštingumą

Šiandieninėje, sparčiai besikeičiančioje, informacinėje, aplinkoje asmenys susiduria su didžiuliu kiekiu turinio visose platformose. Medijų raštingumas – gebėjimas kritiškai vertinti ir interpretuoti žiniasklaidos pranešimus. Šiame priemonių rinkinyje pateikiamos praktinės priemonės ir švietimo metodikos, kuriomis naudotojams suteikiama galimybė:

- Atskirti patikimus ir manipuliacinius šaltinius,
- Suprasti, kaip žiniasklaida daro įtaką suvokimui ir elgesiui, ir
- Ugdyti savarankiško, kritinio mąstymo įgūdžius.
  Gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis skatinimas yra labai svarbus ugdant informuotus, mąstančius ir atsparius piliečius.

Kova su dezinformacija

Dezinformacija ir klaidingos informacijos kampanijos kelia rimtą grėsmę demokratinėms visuomenėms, ypač rinkimų, krizių ir ekstremaliųjų visuomenės sveikatos situacijų metu. Klaidingi naratyvai gali sugriauti pasitikėjimą institucijomis, suskaldyti bendruomenes ir net kurstyti smurtą.
Šis įrankių rinkinys apima sprendimus, skirtus:

- aptikti klaidinantį ar žalingą turinį naudojant skaitmenines priemones (įskaitant DI),
- didinti informuotumą apie bendrus dezinformacijos metodus ir
- Pateikti veiksmingas strategijas, kad būtų užkirstas kelias dezinformacijos plitimui.
  Kova su dezinformacija yra ne tik techninis iššūkis, bet ir pilietinė pareiga.

Skatinti demokratinį įsitraukimą,

Gerai informuota visuomenė yra veikiančios demokratijos kertinis akmuo. Kai žmonės turi priemonių kritiškai įsitraukti į žiniasklaidą, jie yra labiau linkę dalyvauti pilietiniame gyvenime – nuo balsavimo ir bendruomenės veiklos iki politinių diskusijų.
Šio priemonių rinkinio sprendimai:

- Skatinti konstruktyvų viešąjį diskursą,
- Parengti asmenis, kad jie galėtų prasmingai prisidėti prie demokratinių procesų, ir
- Mažinti atotrūkį tarp piliečių ir sprendimus priimančių asmenų.
  Puoselėdami aktyvų, aktyvų pilietiškumą, stipriname demokratines vertybes vietos ir Europos lygmenimis.

Skatinti inovacijas bendradarbiaujant

Sudėtingų iššūkių, tokių kaip manipuliavimas žiniasklaida ir skaitmeninė poliarizacija, negalima išspręsti atskirai. Todėl šis hakatonas subūrė piliečius, jaunimą, technologus, pedagogus ir žiniasklaidos ekspertus į tarpdisciplinines komandas. Priemonių rinkinys atspindi:

- Įvairias perspektyvas,
- Komandinį problemų sprendimą ir
- Kūrybinį eksperimentavimą.
  Inovacijos klesti, kai skirtingi sektoriai ir įgūdžių rinkiniai dirba kartu, todėl šis priemonių rinkinys yra to proceso įrodymas.

Skalabilumas ir integracijos palaikymas

Siekiant realaus poveikio, sprendimai turi peržengti prototipo etapą ir būti pakeisti arba pritaikyti prie realaus pasaulio aplinkybių. Daugelis hakatono metu sukurtų įrankių ir koncepcijų buvo sukurtos atsižvelgiant į įgyvendinimą ir integraciją , ypač DECIDE platformoje. Taip užtikrinama, kad:

- Sprendimai gali pasiekti platesnę auditoriją,
- Būti lokalizuoti konkrečioms bendruomenėms ir
- Būti toliau tobulinami naudodami naudotojų atsiliepimus.
  Skalabilumas ir integracija yra labai svarbūs siekiant užtikrinti ilgalaikį sukurtų priemonių aktualumą ir naudingumą.

Co-funded by the European Union

Hakatono apžvalga

Medijų raštingumo hakatonas, vykęs internetu 2025 m. birželio 11–12 d., buvo ketvirtasis "DECIDE" projektų ciklo renginys, kurį vedė "In the Name of the Family". Sukurtas kaip interaktyvi, tarpdisciplininė patirtis, hakatonas kiekvieną dieną subūrė daugiau nei 130 dalyvių iš Kroatijos, Austrijos ir Lietuvos, įskaitant piliečius, jaunimą, pedagogus, skaitmeninius ekspertus ir žiniasklaidos profesionalus.

Šiame dviejų dienų renginyje daugiausia dėmesio buvo skirta medijų rajtingumo iššūkiams ir galimybėms skaitmeniniame amžiuje – erai, kuriai būdingas spartus informacijos plitimas, besiformuojančių technologijų, tokių kaip dirbtinis intelektas, įtaka ir didėjantis dezinformacijos ir klaidingos informacijos matomumas.

Struktūra ir formatas

Hakatonas buvo paremtas dviem pagrindiniais ramsčiais: įkvėpimu ir inovacijomis. 1-a diena buvo skirta įžangai: dalyviai dalyvavo ekspertų vedamose paskaitose apie medijų raštingumo pagrindus, dezinformacijos psichologiją ir taktiką bei dezinformacijos poveikį visuomenei. 2-ą dieną gilintasi į dirbtinio intelekto vaidmenį tikrinant žiniasklaidą, pristatant realaus pasaulio įrankius ir naudojimo atvejus, skirtus dirbtiniu intelektu pagrįstam faktų tikrinimui ir turinio vertinimui. Kiekviena diena baigėsi interaktyviomis diskusijomis ir tiesioginėmis klausimų ir atsakymų sesijomis, kurių metu dalyviai aktyviai bendravo su pranešėjais ir keitėsi nuomonėmis, idėjomis ir patirtimi.

Pagrindiniai pranešėjai ir temos

- Prof. Igor Kanižaj (Kroatijos katalikiškasis universitetas): Kodėl medijų raštingumas yra svarbus?
- Vlatka Polšak Palatinuš (Narod.hr): dezinformacija ir faktų tikrinimas: tarp tiesos ir kontrolės
- Dr. Luka Šikić (Kroatijos katalikiškasis universitetas): Pažangiausias dirbtinis intelektas faktų tikrinimo srityje
- Doc. Borisas Havelas (Zagrebo universitetas): Atvejo analizė – Izraelis ir "Hamas": ar pagrindinė žiniasklaida yra karo pusė?

Šiuose pokalbiuose atkreiptas dėmesys ne tik į techninius ir akademinius medijų naudojimo raštingumo aspektus, bet ir į etinius bei pilietinius klausimus, kuriuos jis kelia, įskaitant platformų vaidmenį, visuomenės pasitikėjimą ir tai, kaip asmenys gali būti įgalinti orientuotis sudėtingoje žiniasklaidos aplinkoje.

Svarbiausi mokymosi momentai

Dalyviai buvo supažindinti su:

u ime obitelji

World Youth Alliance Southeast Europe

PLATTFORM CHRISTDEMOKRATIE

ATEITININKAI

- Apibrėžtimis ir pagrindiniais terminais, susijusiais su gebėjimu naudotis žiniasklaidos priemonėmis, dezinformacija ir klaidinga informacija
- Socialinės žiniasklaidos platformų ir besiformuojančių technologijų poveikiu informacijos kokybei
- Faktų tikrintojų vaidmenimi ir ginčais dėl jų suvokiamo šališkumo
- Realių dirbtinio intelekto įrankių, skirtų automatiniam dezinformacijos aptikimui ir tikrinimui, pavyzdžiais
- Konkrečiais atvejais pagrįstu mokymusi apie žiniasklaidos kadravimą ir šališkumą pranešant apie konfliktus
- Be to, buvo pateikti atitinkami statistiniai duomenys, pavyzdžiui:
    - 72,4 proc. tėvų Kroatijoje savo vaikus įtrauktų į mokymo naudotis žiniasklaidos priemonėmis kursus ("EU Kids Online", 2017 m.)
    - Tik 20% suaugusiųjų kroatų turėjo galimybę oficialiai išmokti analizuoti ir kritiškai vertinti žiniasklaidą (IPSOS Omnibus, 2022)

Rezultatas: Idėja veikti

Po ekspertų sesijų dalyviai buvo suskirstyti į tarpdisciplinines komandas ir sprendė realius medijų raštingumo uždavinius. Su mentorių ir moderatorių pagalba, komandos pradėjo kurti konkrečias skaitmenines priemones, programėles ir metodikas, skirtas kovai su dezinformacija ir atsakingam žiniasklaidos naudojimui skatinti. Hakatono kulminacija buvo:

- Komandinių prototipų idėjų ir koncepcijų pristatymų serija
- Ekspertų atsiliepimai iš mentorių ir teisėjų, įskaitant NVO atstovus, technologus ir ES politikos formuotojus
- 15 geriausių idėjų, kurios pateikiamos šiame priemonių rinkinyje ir kurias ketinama toliau plėtoti ir integruoti į DECIDE platformą, atranka

Co-funded by the European Union

Faktų tikrintojai

Nors **faktų tikrintojai** yra žiniasklaidos turinio kokybę gerinantis elementas, galintis padėti kovoti su dezinformacija ir dezinformacijos sklaida, jų praktinis taikymas turi daug trūkumų. Sutelkę dėmesį į kovą su melagingomis naujienomis žiniasklaidos erdvėje ir socialiniuose tinkluose, jie patys, remiantis dalyvių liudijimais ir ekspertų išvadomis, parodė didelę šališkumo dozę ir angažuotą požiūrį, o tiesa dažnai lieka apleista kategorija. Todėl piliečiams patariama nelaikyti faktų tikrintuvuose skelbiamos informacijos savaime suprantamu dalyku. Faktų tikrintojų duomenys taip pat dažnai patys savaime yra manipuliatyvūs, be to, jie orientuoti į efemeriškas temas, be to, dažnai į temas žvelgia vienu kampu. Piliečiams patariama lyginti skirtingų faktų tikrintojų šaltinius, taip pat, kaip ir bet kuriame kitame laikraščio tekste, atkreipti dėmesį į dvigubą tos pačios informacijos patikrinimą kituose šaltiniuose, ypač tyrimuose, kurie remiasi moksliniu aparatu. Piliečiai gali apsilankyti interneto svetainėse: International Fact-Checking Network arba European Digital Media Observatory.

Priemonės / projekto pavadinimas: faktiškai patikrinti faktų tikrintojus

Trumpas aprašymas: Informuotumo didinimo metodika ir tikrinimo įpročių formavimo priemonė, kuria piliečiai skatinami patys kritiškai vertinti faktų tikrinimo platformas ir prieš darant išvadas palyginti kelis šaltinius.

Tikslas / problema, kurią ji išsprendžia: Nors faktų tikrintojai dažnai laikomi galutiniais tiesos arbitrais, jų pačių šališkumas, selektyvumas ir ribota taikymo sritis gali pakirsti visuomenės pasitikėjimą. Šia iniciatyva skatinama niuansuočiau suprasti faktų tikrinimą, raginant naudotojus abejoti, kaip rengiama „patikrinta“ informacija, ir į visą turinį, įskaitant faktų tikrinimą, žiūrėti kritiškai.

Tikslinė auditorija:

- Plačioji visuomenė
- Pedagogai
- Žiniasklaidos ir komunikacijos studentai
- Pilietinės visuomenės organizacijos
- Naujienų vartotojai ir skaitmeniniai piliečiai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Šviečia vartotojus, **kaip vertinti** faktų tikrinimo organizacijas
- ragina **palyginti kelis faktų tikrintojus,** kad būtų galima pastebėti šališkumą ar nenuoseklumą

u ime obitelji
World Youth Alliance Southeast Europe
PLATTFORM CHRISTDEMOKRATIE
ATEITININKAI

- Skatina **kartu su žiniasklaidos teiginiais naudoti mokslinius tyrimus ir pirminius šaltinius**
- Siūlo reguliariai naudoti nepriklausomus **tinklus,** tokius kaip:
    - Tarptautinis faktų tikrinimo tinklas (IFCN)
    - Europos skaitmeninės žiniasklaidos observatorija (EDMO)
- Pabrėžia **konteksto, ilgalaikių modelių** ir šaltinio patikimumo svarbą
- Ragina atkreipti dėmesį į tai, kad **daugelis faktų patikrintų istorijų yra trumpalaikio pobūdžio**, ir į pavojus, kylančius sutelkiant dėmesį tik į populiarias temas

Naudojamos technologijos:

- Žiniatinklio svetainė arba mobiliųjų išteklių telkinys, kuriame pateikiami ir lyginami faktų tikrintojai
- Naršyklės plėtinio koncepcija, įspėjanti vartotojus, kai skaitomas turinys, kurį peržiūrėjo keli faktų tikrintojai
- Duomenų bazė, susiejanti mokslinius tyrimus su dažniausiai tikrinamais faktais temomis

Statusas:

Ugdymo koncepcija ir metodika; tinka integruoti į informuotumo didinimo kampanijas, mokyklų mokymo programas arba kaip skaitmeninio raštingumo modulį.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti mokomąjį turinį arba trumpą e. mokymosi modulį, skirtą kritiniam mąstymui tikrinti
- Sukurti skaitmeninį įrankį "Palyginkite tikrintojus" DECIDE platformai
- Bendradarbiauti su medijų raštingumo ugdytojais ir stebėtojų organizacijomis, kad išbandyti savo veiklą mokyklose ir bendruomenės grupėse
- Įtraukti šį modulį į visuomenės informavimo kampanijas ir pilietinio ugdymo programas

Teisė gauti informaciją

Dėl postmodernaus konteksto ir skaitmeninio hiperprodukcijos amžiaus piliečiams sunku priimti išsamius ir visapusiškus sprendimus. Todėl dažnai norėdami apsisaugoti nuo žiniasklaidos manipuliacijų, dezinformacijos ir dezinformacijos piliečiai pasiduoda nepatikrintos ir nepatikimos informacijos socialiniuose tinkluose įtakai, vartoja neaiškius šaltinius ir patenka į „sąmokslo teoretikų“ ir ideologų, siūlančių „momentinius“ sudėtingų socialinės tikrovės klausimų sprendimus, įtaką. Atsižvelgiant į tai, piliečiams rekomenduojama prieš priimant išsamius sprendimus, o ypač prieš viešai dalijantis tam tikru turiniu, jį skleidžiant ir komentuojant, pasitikrinti, pasidomėti kitais šaltiniais, ieškoti, kaip jie turi visas teisines teises, konkrečios informacijos kompetentingose valstybės ir kitose institucijose. **Teisė gauti informaciją** nėra ir niekada neturėtų būti skirta tik žiniasklaidai, bet turėtų būti prieinama kiekvienam suinteresuotam asmeniui

Įrankio / projekto pavadinimas: Žinokite savo teisę: prieiga prie informacijos visiems

Trumpas aprašymas: Piliečių įgalinimo iniciatyva, kuria skatinama kiekvieno piliečio teisė susipažinti su oficialia ir patikrinama valstybės institucijų informacija, taip skatinant priimti informacija pagrįstus sprendimus, išskyrus nepatikimą internetinį turinį.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia: Skaitmeninėje aplinkoje, kurioje gausu fragmentiško turinio ir emocinių pasakojimų, piliečiai dažnai griebiasi sąmokslo teorijų ar nepatikimų šaltinių, nes yra pasimetę ar nepasitiki. Šiuo projektu pabrėžiama, kad visi - ne tik žurnalistai - turi teisėtą teisę gauti tikslią, oficialią informaciją, ir skatinama aktyviai naudotis instituciniais kanalais, kad būtų galima patikrinti teiginius prieš dalijantis jais ar reaguojant.

Tikslinė auditorija:

- Visų amžiaus grupių piliečiai
- Jaunimas ir studentai
- Pedagogai ir bibliotekininkai
- Pilietinės visuomenės organizacijos
- Bendruomenės žurnalistai ir aktyvistai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Didinamas informuotumas apie juridinę **teisę į viešąją informaciją** (FOI teisės aktai, prieiga prie institucinių duomenų)

- ragina naudotis **oficialiais portalais, duomenų saugyklomis ir teikti tiesiogines užklausas** valstybės institucijoms;
- Kovoja su tendencija per daug pasikliauti **socialinės žiniasklaidos naratyvais** ar nepatikrintais influenceriais
- Pataria **konsultuotis su keliais oficialiais ir moksliniais šaltiniais** prieš formuojant ar dalijantis nuomonėmis
- Pabrėžia individualios **agentūros vaidmenį** ieškant informacijos, o ne tik žiniasklaidos

Naudojamos technologijos:

- Galimas **visuomenei skirto informacijos prieigos portalo** kūrimas (FOI išteklių telkėjas pagal šalis)
- Švietimo mikrosvetainė su vadovais: "Kaip paprašyti oficialios informacijos"
- Integracija su DECIDE piliečių įrankiais informacijos užklausoms siųsti arba šaltinio patikimumui tikrinti

Statusas:

Struktūrizuota informuotumo koncepcija, kuri gali būti plėtojama pilietinio ugdymo medžiagoje arba skaitmeninių teisių kampanijose.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Kurti trumpus vaizdo paaiškinimus ir atsisiunčiamus vadovus apie informacijos teises
- Bendradarbiauti su teisinėmis ir pilietinėmis technologijų organizacijomis, kad pateikti FOI užklausų šablonus
- Lokalizuoti išteklius pagal šalis (pvz., Kroatiją, Austriją, Lietuvą) DECIDE platformoje
- Įtraukti į medijų raštingumo mokymo programas arba viešus mokymus piliečiams ir studentams

Kas rašo?

Klaida, kuri labai dažnai lemia dezinformacijos plitimą, yra ta, kad remiamasi tik turiniu, kuris ne tik nepatikrinamas kituose šaltiniuose, bet ir labai retai kreipiamas dėmesys į tai, kas sukūrė informaciją, t. y. nekeliamas klausimas, kas rašo. Žurnalistai, kaip sužinojome seminaruose iš ilgamečių žurnalistų ir redaktorių, taip pat yra žmonės, turintys savo nuomonę, kurią vienaip ar kitaip įtraukia į savo tekstą. Vienas iš plačiai paplitusių klaidingų įsitikinimų yra tas, kad žurnalistai visada yra nepriklausomi ir objektyvūs stebėtojai ir kad dėl to jais nevalia abejoti. Prieš sprendžiant apie žiniasklaidos turinį, **būtina susipažinti su ankstesniu žurnalistų darbu**, ypač kai konsultuojamasi ir interpretuojamas labiau atsitiktinių žurnalistinių formų, tokių kaip skiltys ir komentarai, turinys. Reikėtų atkreipti dėmesį ne tik į ankstesnę žurnalisto kūrybą, iš kurios dažnai galima išskaityti tam tikrų pozicijų kartojimą ir savo vertybių bei pasaulėžiūros įprasminimą, bet ir pasidomėti, kaip buvo reaguojama į ankstesnius žurnalisto tekstus - ar jis nebuvo nuteistas teisme už šmeižtą, ar nepaaiškėjo, kad kai kurios jo anksčiau pateiktos tezės buvo nepatikimos, netikslios ir melagingos, ar žurnalistas nėra asmeniškai susijęs su tam tikromis politinėmis ir socialinėmis struktūromis, kurių vardu jis rašo.

Įrankio / projekto pavadinimas: Autoriaus patikrinimas: kas slypi už žodžių?

Trumpas aprašymas: Metodika ir informuotumo didinimo priemonė, raginanti skaitytojus atkreipti dėmesį ne tik į turinį, bet ir į jį rengiančių žurnalistų ar autorių tapatybę, patikimumą ir sąsajas.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia: Informacijos pertekliaus amžiuje žmonės dažnai dėmesį sutelkia tik į straipsnio turinį, nesigilindami į jo autoriaus istoriją, šališkumą ar sąsajas. Toks nepakankamas tikrinimas didina riziką skleisti dezinformaciją, prisidengusią įtikinamu ar emociškai įtemptu rašiniu. Ši priemonė padeda naudotojams išsiugdyti įpročius, kaip įvertinti turinio **kūrėjų patikimumą ir kilmę** prieš priimant ar dalijantis jų darbais.

Tikslinė auditorija:

- Bendrieji naujienų skaitytojai
- Studentai ir pedagogai
- Žiniasklaidos ir komunikacijos specialistai
- Tinklaraštininkai, influenceriai ir turinio mėgėjai
- Pilietiniai aktyvistai ir kritiški skaitytojai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Skatina vartotojus klausti**, kas rašo**, o ne tik tai, kas rašoma

- Rekomenduoja ištirti ankstesnį autoriaus **darbą, visuomeninius ryšius ir tikslumo istoriją**
- Pataria atsargiai elgtis su **nuomonėmis, skiltimis ir atsitiktinėmis žurnalistinėmis formomis**
- Siūlo patikrinti, ar autorius nebuvo susijęs su šmeižto bylomis ar ginčais
- pabrėžia, kad reikia įvertinti galimus **interesų konfliktus ar politinius ryšius**
- Pabrėžia autoriaus tono, įrėminimo ir ideologinės pozicijos dėsningumus

Naudojamos technologijos:

- Naršyklės papildinio arba turinio patvirtinimo valdiklio**, susiejančio autorius su jų ankstesnėmis publikacijomis,** koncepcija
- Paieškos variklio plėtiniai, skirti stebėti autorių pasirodymus žiniasklaidoje ir citatas
- Mokomoji medžiaga medijų raštingumo programose su realaus gyvenimo atvejų tyrimais

Statusas:

Konceptuali metodika; tinka integracijai į medijų švietimą, žurnalistikos etikos diskusijas ar skaitmeninio raštingumo platformas.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti **įrankio prototipą** arba paprastą paieškos duomenų bazę, skirtą žurnalistų biografijos faktų patikrinimams
- Įtraukti autoriaus patikimumo patikrinimus kaip **modulį į DECIDE medijų raštingumo skyrių**
- Aiškinamojo turinio arba pamokų planų kūrimas (pvz., "Kaip ištirti žurnalistą")
- Bendradarbiauti su žiniasklaidos sergėtojų organizacijomis, kad sukurti etiškus autorių peržiūros kriterijus

Co-funded by the European Union

Kam priklauso žiniasklaida?

Nors viešojoje erdvėje dažnai kalbama apie faktų tikrintojus, dažnai pamirštamas kitas svarbus elementas - **žiniasklaidos priemonių nuosavybės** klausimas, kuris, nepaisant apsaugos mechanizmų, visada daugiau ar mažiau lemia konkrečios žiniasklaidos priemonės naratyvo ir redakcinės politikos formavimo kryptį. Be to, kas rašo, skaitytojams svarbu užduoti klausimą, kam jie rašo. Jei, pavyzdžiui, žiniasklaidos priemonės savininkai yra artimi politinei partijai arba turi nuosavybės teisių į kokią nors įmonę, būtina atkreipti ypatingą dėmesį į tekstų šališkumą vertinant tuos pačius reiškinius, o juo labiau vertinant jų oponentus ir konkurentus.

Įrankio / projekto pavadinimas: Sekti savininką: Žiniasklaidos nuosavybės šališkumo supratimas

Trumpas aprašymas: Visuomenės informavimo strategija ir skaitmeninio raštingumo komponentas, kuris moko piliečius ištirti žiniasklaidos priemonių nuosavybės struktūras ir tai, kaip šie santykiai gali formuoti redakcinį šališkumą ir turinio formavimą.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia: Net jei žiniasklaidos turinys atrodo profesionalus ir pagrįstas faktais, jam gali daryti įtaką savininkų interesai - politiniai, korporatyviniai ar ideologiniai. Nesigilindama į tai, kam priklauso žiniasklaida, auditorija rizikuoja priimti šališkus pasakojimus, nesuvokdama jų motyvų. Šia iniciatyva skaitytojams suteikiama galimybė atsekti šias paslėptas įtakas ir priimti labiau pagrįstus sprendimus dėl turinio patikimumo.

Tikslinė auditorija:

- Plačioji visuomenė
- Universiteto studentai ir tyrėjai
- Tiriamosios žurnalistikos atstovai
- Pilietinės visuomenės organizacijos
- Politikos formuotojai ir žiniasklaidos sergėtojai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Skatina vartotojus paklausti: **"Kam priklauso ši prekybos vieta?"** ir **"Kokie jų interesai?"**
- Skatina tirti **žiniasklaidos priemonių savininkų** finansines, politines ar ideologines pažiūras
- Moko vartotojus atpažinti, kaip **nuosavybės struktūros gali paveikti redakcinę politiką**

- pataria atidžiau tikrinti, kai žiniasklaidos priemonės **praneša apie savo savininkų** politinius ar verslo konkurentus
- Pateikiami su nuosavybe susijusio šališkumo teikiant ataskaitas skirtingose šalyse pavyzdžiai
- Papildo tokius klausimus kaip *"Kas rašo?"* ir *"Kam jie rašo?"*

Naudojamos technologijos:

- Internetinės **žiniasklaidos nuosavybės duomenų bazės arba žemėlapių sudarymo įrankio koncepcija**
- Priedo arba platformos integravimas, atskleidžiantis nuosavybės duomenis šalia naujienų straipsnių
- Pagalbinė medžiaga, pvz., infografika, nuosavybės medžiai ir atvejų tyrimai

Statusas:

Sukurta kaip švietimo modulis ir propagavimo priemonė; idealiai tinka įtraukti į skaitmeninio raštingumo programas, žurnalistikos mokymo programas ir pilietinius seminarus.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti **platformos prototipą arba vaizdinės nuosavybės žemėlapių sudarymo įrankį**
- Integruoti į DECIDE kaip **"Media Transparency Checker"** funkciją
- Bendradarbiauti su organizacijomis, stebinčiomis žiniasklaidos priemonių nuosavybę visoje Europoje (pvz., "Žurnalistai be sienų", "Žiniasklaidos nuosavybės stebėsena")
- Kurti mokyklos ir universiteto lygmens seminarų rinkinius su tikrais pavyzdžiais iš vietos žiniasklaidos

Co-funded by the European Union

Medijų raštingumo ugdymas

Kroatijoje atliktas tyrimas parodė, kad daugiau nei pusė piliečių pritaria iniciatyvoms, kuriomis siekiama didinti turinio, kuriuo vaikai mokyklose būtų mokomi medijų raštingumo, sklaidą. Nors tam įgyvendinti valstybės institucijoms būtina priimti konkrečius teisės aktų pakeitimus, tikrieji pokyčiai vyksta iš apačios į viršų. Piliečiams, o ypač tėvams, **rekomenduojama nuo mažens šviesti vaikus ir jaunimą apie išsamią ir struktūruotą turinio analizę ir būti ypač atsargiems, kad jie nesusidurtų su turiniu, kurio negali kritiškai apdoroti**. Pavyzdžiui, ypač pavojinga vaikams, kurių pažintiniai ir motoriniai įgūdžiai dar tik vystosi, per anksti leisti naudotis dirbtinio intelekto priemonėmis. Vaikai turėtų būti struktūruotai mokomi naudotis dirbtinio intelekto priemonėmis, kad jos sustiprintų jų pačių kūrybiškumą, o ne jį pakeistų.

Priemonės / projekto pavadinimas: Medijų raštingumas prasideda anksti: naujos kartos ugdymas

Trumpas aprašymas:

Bendruomenės iniciatyva, kuria pabrėžiamas struktūrinio vaikų ir jaunimo gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ugdymo poreikis, daugiausia dėmesio skiriant ankstyvam kritinio mąstymo ugdymui ir atsakingam skaitmeninių ir dirbtinio intelekto priemonių naudojimui.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Nepaisant didelės visuomenės paramos medijų raštingumui mokyklose, oficialus įgyvendinimas tebėra lėtas. Tuo tarpu vaikai vis dažniau susiduria su nefiltruotu turiniu, įskaitant manipuliacinius pasakojimus ir dirbtinio intelekto sukurtą medžiagą, neturėdami įrankių, kaip kritiškai jį interpretuoti. Ši iniciatyva įgalina **tėvus, pedagogus ir bendruomenes** imtis veiksmų ir nuo ankstyvo amžiaus suteikti struktūrizuotus jaunimo medijų raštingumo mokymosi būdus.

Tikslinė auditorija:

- Vaikai ir jaunimas
- Tėvai ir globėjai
- Pedagogai ir mokyklų administratoriai
- Pilietinės visuomenės organizacijos
- Politikos formuotojai ir vietos valdžios institucijos

Pagrindinės savybės / Metodika:

- pasisako už tai, kad medijų raštingumas būtų **įgyvendinamas pagal principą "iš apačios į viršų**" namuose ir vietos bendruomenėse
- Skatina **tėvų vadovaujamą švietimą** žiniasklaidos sąmoningumo ir atsakingo skaitmeninio naudojimo srityse
- įspėja dėl per ankstyvo ir neprižiūrimo **kognityvinio** vystymosi vaikų dirbtinio intelekto priemonių naudojimo
- pritaria struktūrizuotoms, amžių atitinkančioms gairėms, kaip naudoti dirbtinį intelektą kaip kūrybiškumo, o ne pakeitimo priemonę
- Skatina medijų raštingumo įtraukimą į mokyklų programas kaip pasirenkamąjį **ar tarpdisciplininį komponentą**
- atkreipia dėmesį į nacionalinius mokslinius tyrimus (pvz., Kroatijos visuomenės paramą ir duomenis), kad būtų skatinamas platesnis įgyvendinimas

Naudojamos technologijos:

- Mokomieji rinkiniai, istorijomis pagrįstos mokymosi programos ir interaktyvūs vadovai tėvams ir mokytojams
- Pasirenkamos dirbtinio intelekto priemonės, specialiai sukurtos saugiam, mokomajam naudojimui vaikams
- Mokymo programų šablonai, skirti integruoti į esamus klasės dalykus

Statusas:

Visuomenės informavimo ir propagavimo modelis; Paruošta diegti mokyklose, tėvų grupėse ir jaunimo centruose, potencialiai plečiantis į nacionalinę švietimo politiką.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Kurti atvirojo kodo **medijų raštingumo pamokų planus** įvairioms amžiaus grupėms
- Bendradarbiauti su švietimo ministerijomis ir NVO dėl bandomųjų programų
- Pradėti **mokymus tėvams ir mokytojams**, kaip vadovauti žiniasklaidos naudojimui namuose
- Integruoti saugaus naudojimo dirbtinio intelekto mokymo programas ir kūrybiškumo pratimus į DECIDE platformos jaunimo švietimo centrą
- Raginti atlikti nacionalinius teisinius pakeitimus, kad medijų raštingumas būtų įtvirtintas valstybinėse švietimo sistemose

Co-funded by the European Union

Kelių galiojančių šaltinių tikrinimas

Mokslininkai, tyrinėjantys dirbtinio intelekto taikymą komunikacijos ir technikos mokslo požiūriu, sistemingai įspėja, kad dirbtinis intelektas nesugeba kurti, o tik atkurti esamą turinį. Piliečiams patariama kreipti dėmesį į detales konsultuojantis dėl informacijos, **ypač garso ir vaizdo turinio, ir nesileisti, kaip ir daugelis žiniasklaidos priemonių, į sensacingų paaiškinimų paieškas, niekada nedaryti skubotų išvadų, jei nepatikrino turinio patikimumo keliuose patikimuose ir pagrįstuose šaltiniuose.** Turinio kūrėjai, kurie bando manipuliuoti visuomene sumaniai naudodami dirbtinį intelektą, ne visada yra tokie įgudę, todėl piliečiai, atidžiau stebėdami, išsamiau analizuodami turinį ir atidžiai skaitydami, dažnai pastebės dirbtiniame intelekte esančius kūrimo modelius ir taip veiksmingiau apsisaugos nuo manipuliacijų.

Įrankio / projekto pavadinimas: Kryžminio patikrinimo kultūra: patikrinimas prieš patikint

Trumpas aprašymas:

Informuotumo apie tikrinimą didinimo iniciatyva, kuria piliečiai skatinami prieš formuodami išvadas ar dalydamiesi informacija susipažinti su įvairiais patikimais šaltiniais, ypač susidūrę su sensacingu ar dirbtinio intelekto sukurtu turiniu.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Skaitmeninės informacijos aplinkoje vis dažniau **pasitaiko dirbtinio intelekto perdirbto turinio**, dalinės tiesos ir manipuliuojamos žiniasklaidos. Daugelis naudotojų, linkę į greitas ar emocines interpretacijas, nesugeba patikrinti to, ką vartoja. Šis projektas **ugdo kryžminio tikrinimo įprotį**, padedantį naudotojams apsisaugoti nuo dezinformacijos ieškant patvirtinimo iš įvairių ir nepriklausomų šaltinių.

Tikslinė auditorija:

- Plačioji visuomenė
- Jaunimas ir studentai
- Pedagogai ir žiniasklaidos instruktoriai
- Internetinio turinio vartotojai ir dalininkai
- Piliečiai žurnalistai ir turinio kūrėjai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Šviečia naudotojus, kaip **atpažinti dirbtinio intelekto sukurtam turiniui būdingus modelius** (pasikartojimas, bendrosios formuluotės, emocinis kadravimas)

- Propaguojamas principas **"patikrinti prieš sustiprinant",** ypač garso ir vaizdo turiniui
- įspėja dėl **žiniasklaidos sensacingumo** ir skatina kritišką stebėjimą bei lėtą aiškinimą
- Ragina prieš formuojant nuomones **konsultuotis su** moksliniais, instituciniais ir daugialypiais šaltiniais
- Pateikiami vaizdiniai pavyzdžiai ir **kontroliniai sąrašai, skirti žiniasklaidos patikimumui įvertinti**

Naudojamos technologijos:

- Interaktyvus įrankis arba kontrolinis sąrašas, padedantis atlikti **nuoseklų šaltinio tikrinimą**
- Mikromokymo moduliai, skirti **atpažinti sintetinių laikmenų charakteristikas**
- Naršyklės plėtinio prototipas, kuris pažymi nepatvirtintus arba vieno šaltinio teiginius

Statusas:

Paruošta kurti kaip mokomoji priemonė, dirbtuvių modulis arba papildinio funkcija, palaikanti atsakingą informacijos apdorojimą.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti **interaktyvų mokymosi modulį arba mobiliąją viktoriną**: "Ar galite pastebėti dirbtinio intelekto sukurtą turinį?"
- Kontrolinį sąrašą integruoti į DECIDE platformos piliečių priemonių rinkinį
- Sukurti skaitmeninį "Cross-Check Assistant" - nedidelį įrankį, kuris padėtų vartotojams patvirtinti turinį realiuoju laiku
- Pradėti bendruomenės iššūkius ar seminarus, kad paskatintumėte "lėtos žiniasklaidos" praktiką ir kruopštų tiekimą

Atsižvelgiant į skirtingus žiūrėjimo kampus

Jautrios temos, tokios kaip karo konfliktai ir žmonių kančios, stebėtojams sukelia stipriausias emocijas ir skatina juos reaguoti skubiau ir ryžtingiau. Tačiau būtent toks turinys yra geriausias mechanizmas kognityviniam karui, t. y. kryptingiems vienos ar abiejų konfliktuojančių pusių veiksmams, kuriomis, skleisdamos nepatikimą, redaguojamą ir dirbtinio intelekto sukurtą turinį, siekia užkariauti pasaulio visuomenės jautrumą savo konkretiems tikslams. Istorijoje propaganda šimtmečiais buvo naudojama kaip masių kontrolės mechanizmas. Atsižvelgiant į tai, **piliečiams rekomenduojama atkreipti ypatingą dėmesį ir naudotis šaltiniais, kurie sklinda iš skirtingų kampų ir pusių**. Piliečiai turi žinoti, kad opiais klausimais propagandinę veiklą vykdo visos konfliktuojančios pusės ir kad, norint priimti išsamius sprendimus, būtina ne tik ieškoti tiesos trupinėlių skaitant konfliktuojančių pusių propagandines brošiūras, bet ir nuodugniai šviestis apie konflikto aplinkybes - konfliktuojančių pusių istoriją, kultūrą ir religines taisykles. Tiesa apie tam tikrą problemą ir reiškinį, ypač apie konfliktus, niekada nėra tik vienoje naujienoje, įraše ar dokumente; ji yra daugiasluoksnė ir reikalauja gilesnio supratimo bei analizės.

Įrankio / projekto pavadinimas: keli kampai, gilesnė tiesa: konfliktų naršymas žiniasklaidoje

Trumpas aprašymas:

Švietimo modulis ir reflektyvi praktika, mokanti piliečius analizuoti jautrias temas, tokias kaip karas ir humanitarinės krizės, per daugialypę prizmę, atpažįstant propagandą ir emocines manipuliacijas iš visų pusių.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Labai emocingi ir poliarizuojantys įvykiai dažnai išnaudojami **kognityviniam karui**, kai dirbtinio intelekto sukurtais ar stipriai kuruojamais pasakojimais siekiama paveikti viešąją nuomonę. Daugelis piliečių reaguoja remdamiesi pirmuoju įspūdžiu arba vienpusiškais pasakojimais. Šia iniciatyva ugdomas kritinis atsparumas skatinant gilesnį tyrimą, istorinį supratimą ir **lyginamąją šaltinių analizę**, kad būtų išvengta patekimo į propagandos spąstus.

Tikslinė auditorija:

- Plačioji visuomenė
- Jaunimas ir studentai
- Žurnalistai ir turinio kuratoriai
- Istorijos, medijų ar pilietinio ugdymo mokytojai

- Pilietinė visuomenė, dalyvaujanti reaguojant į konfliktus arba juos propaguojant

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Šviečia vartotojus apie **emocinį konfliktų žiniasklaidos įrėminimą** ir propagandos vaidmenį
- Pabrėžia, kad **konflikto metu svarbu konsultuotis** su šaltiniais iš kelių pusių
- Skatina tyrinėti **istorinį, kultūrinį ir religinį kontekstą,** slypintį už ginčijamų naratyvų
- Moko, kad **tiesa konflikte yra sluoksniuota**, dažnai reikalaujanti ilgos formos skaitymo ir kontekstinio mokymosi
- Siūlo gaires, kaip išvengti momentinių sprendimų, pagrįstų emociškai įkrautais vaizdiniais elementais ar pavieniais pranešimais
- Pristato kognityvinio karo, **kaip skaitmeninio amžiaus tradicinės propagandos pratęsimo**, sampratą

Naudojamos technologijos:

- Interaktyvus pasakojimas arba vaidmenų keitimo simuliacijos, rodančios priešingus pasakojimus
- Konfliktų žemėlapių sudarymo įrankiai, vizualiai pateikiantys skirtingas žiniasklaidos perspektyvas
- Anotuotų išteklių kolekcijos, kuriose pateikiami kontrastingi straipsniai ta pačia tema

Statusas:

Edukacinė metodika, kurią galima integruoti į konfliktų analizės seminarus, medijų raštingumo mokymus ir DECIDE edukacinius modulius.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti **"dvigubos perspektyvos skaitytoją",** kuris parodytų, kaip tą patį įvykį vaizduoja skirtingos prekybos vietos
- Integruoti į pilietinio ugdymo klases ar žurnalistikos mokyklas kaip konkrečiais atvejais pagrįstą priemonių rinkinį
- Sukurti kuruojamą didelio kontrasto ataskaitų apie pasaulinius konfliktus archyvą mokymo tikslais
- Sukurti atsisiunčiamus vadovus, **kaip iššifruoti emociškai manipuliuojančią mediją**

Dirbtinis intelektas

Dirbtinio intelekto priemonės gali būti naudojamos tiksliniam švietimui, ypač kai, pavyzdžiui, ieškoma atitinkamos mokslinės ir profesinės literatūros vienetų, kuriais remiantis galima mokytis apie tam tikrą problemą, kurią reikia nuodugniai išanalizuoti ir suprasti. **Dirbtinio intelekto priemonės jokiu būdu neturėtų būti naudojamos kaip galutinis šaltinis, bet kaip pagalbinė priemonė sprendžia**nt ne tik šią, bet ir visas anksčiau numatytas gaires.

Įrankio / projekto pavadinimas: Dirbtinis intelektas kaip asistentas, o ne institucija

Trumpas aprašymas:

Medijų raštingumo principas ir skaitmeninio švietimo metodas, pagal kurį dirbtinio intelekto priemonės laikomos naudingais mokslinių tyrimų ir mokymosi palydovais, o ne galutiniais tiesos ar sprendimo šaltiniais.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Dirbtinio intelekto technologijos vis dažniau naudojamos žiniasklaidos turiniui apibendrinti, interpretuoti ir net kurti. Nors šios priemonės gali pagerinti prieigą prie informacijos ir padėti kritiškai ją ištirti, jos taip pat kelia šališkumo, dezinformacijos ir pernelyg didelio supaprastinimo pavojų. Ši iniciatyva padeda naudotojams suprasti, **kada ir kaip atsakingai naudoti dirbtinį intelektą**, ypač atliekant tyrimus ir turinio vertinimą, pernelyg nepasikliaujant jo rezultatais.

Tikslinė auditorija:

- Studentai ir tyrėjai
- Pedagogams
- Turinio kūrėjai
- Plačioji visuomenė
- Skaitmeninio raštingumo instruktoriai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Reklamuoja dirbtinį intelektą kaip įrankį, skirtą **rasti ir tvarkyti** atitinkamus akademinius ir ekspertų šaltinius
- įspėja, kad DI neturėtų būti naudojamas kaip **galutinė institucija** faktams ar sudėtingoms temoms

- ragina palyginti dirbtinio intelekto sukurtas santraukas su originaliais šaltiniais **ir recenzuojamais moksliniais tyrimais;**
- Moko kritiškai apmąstyti **dirbtinio intelekto apribojimus**, įskaitant haliucinacijas, pasenusius duomenis ir būdingą šališkumą
- Palaiko dirbtinio intelekto priemonių integravimą į vadovaujamą **švietimo aplinką** , kad būtų galima giliau mokytis ir analizuoti

Naudojamos technologijos:

- Akademinės paieškos sistemos ir dirbtiniu intelektu patobulintos literatūros duomenų bazės (pvz., "Semantic Scholar", "Elicit")
- AI rašymo asistentai su **atsakingo naudojimo gairėmis**
- Mokomoji medžiaga ir priemonių rinkiniai, skirti struktūriniam mokomajam DI naudojimui (pvz., "Dirbtinis intelektas tyrėjams 101")

Statusas:

Skaitmeninio raštingumo ir švietimo pagrindinis principas ir praktinio modulio koncepcija; tinka nedelsiant integruotis į DECIDE platformą ir seminarus.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti **vartotojo vadovą apie etišką AI naudojimą moksliniuose tyrimuose ir mokymesi**
- Sukurti kontrolinį sąrašą, skirtą dirbtinio intelekto sugeneruotiems išvedimams patikrinti pagal šaltinio medžiagą
- Pradėti mokymus arba priemonių rinkinius pedagogams **, kaip mokyti naudojant (ir apie tai) dirbtinio intelekto įrankius**
- Įtraukti dirbtinio intelekto raštingumo turinį į platesnius DECIDE modulius, orientuotus į faktų tikrinimą ir kritinį mąstymą

Problemų interneto platformose analizė

Viena iš priemonių, kuri neabejotinai padėtų kovoti su dezinformacija, **būtų internetinės platformos** sukūrimas, kurioje, sekdami mokslo bendruomenės pavyzdžiu, **piliečiai, laikydamiesi tam tikrų struktūrinių taisyklių ir atlikę dvigubą tekstų** peržiūrą, galėtų patys skelbti atskirų problemų analizes. Taigi internetinės duomenų bazės leistų piliečiams daryti tiesioginę įtaką kuriant turinį, kuriuo jie prarado pasitikėjimą dėl žiniasklaidos susvetimėjimo ir visur esančių manipuliacijų. Sukūrus daugiau tokių platformų ir galimai specializavus platformas, kurios skelbtų savarankiškus tyrimus be jokios cenzūros, piliečiai galėtų būti visapusiškiau informuojami ir priimti sprendimus, pagrįstus daug labiau struktūruota sistema nei klasikinė žiniasklaida, kuri turi nemažai patikimumo problemų.

Priemonės / projekto pavadinimas: Piliečių peržiūros centras: piliečių inicijuota problemų analizės platforma

Trumpas aprašymas:

Siūloma interneto platforma, suteikianti piliečiams galimybę skelbti struktūrizuotas, recenzuojamas aktualių problemų analizes, parengtas pagal akademinės leidybos modelį, kaip alternatyvą pagrindiniams žiniasklaidos naratyvams.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Mažėjant pasitikėjimui tradicine žiniasklaida ir plačiai paplitus manipuliacijoms, daugelis piliečių jaučiasi atstumti nuo informacinės aplinkos. Šis projektas siūlo alternatyvą: **skaidrią, dalyvaujamąją erdvę**, kurioje asmenys gali atlikti mokslinius tyrimus ir analizę pagal **aiškius standartus**, kuriuos peržiūri kolegos. Taip demokratizuojamas žinių kūrimas ir skatinamas **griežtas, nepriklausomas mąstymas**.

Tikslinė auditorija:

- Susirūpinę piliečiai
- Visuomeniniai tyrėjai ir analitikai
- Pilietinės visuomenės grupės
- Pedagogai ir studentai
- Žurnalistai ir žiniasklaidos reformų šalininkai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Teikia **į vartotoją orientuotą publikavimo platformą** su struktūrinio pateikimo gairėmis

- Įgyvendina **dvigubos peržiūros procedūras,** įkvėptas akademinio tarpusavio vertinimo
- ragina skelbti **įrodymais pagrįstą, savarankišką turinį,** susijusį su einamosiomis problemomis
- Palaiko teminę specializaciją (pvz., žiniasklaidos šališkumą, DI etiką, klaidingos informacijos atvejus)
- Siekiama sukurti **decentralizuotą žinių tinklą,** kuriame nebūtų redakcinės cenzūros ar įtakos
- Skatina **bendruomenės mokymąsi ir turinio atskaitomybę**

Naudojamos technologijos:

- Internetinė leidybos ir moderavimo platforma su tarpusavio vertinimo architektūra
- Kiekvienos analizės versijų valdymo ir skaidrumo žurnalai
- Duomenų bazė, kurioje galima atlikti iešką, su filtrais pagal temą, regioną ir patikimumo balą

Statusas:

Koncepcijos etapo projektas paruoštas plėtrai kaip prototipinė platforma arba bandomoji iniciatyva bendradarbiaujant su pilietinių technologijų organizacijomis.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti **lengvą MVP (minimalų gyvybingą produktą)** su struktūrizuota pateikimo ir peržiūros darbo eiga
- Įdarbinti ankstyvuosius naudotojus iš universitetų, NVO ir piliečių mokslinių tyrimų bendruomenių
- Bendradarbiauti su DECIDE ir integruokite **"Bendruomenės tyrimų" portalą**
- Sukurti pasitikėjimo mechanizmus ir turinio moderavimo apsaugos priemones, kad būtų išlaikyta kokybė ir vientisumas
- Pradėti bandomuosius atvejus ribotomis temomis (pvz., žiniasklaidos nuosavybė, skaitmeninės teisės, politinė reklama)

Turinio patikimumo vertinimas

Be internetinės platformos, kurioje būtų galima skelbti turinio ir atskirų problemų analizes pagal mokslo bendruomenės standartus, taip pat rekomenduojama sukurti internetinę platformą ir (arba) socialinės žiniasklaidos puslapį, **kuriame visi nariai galėtų įvertinti paskelbto turinio patikimumą**. Toks patikimumo vertinimas prisidėtų prie žiniasklaidos tekstų demokratizavimo ir paskatintų turinio kūrėjus daugiau rašyti remiantis patikrintais ir patikimais faktais bei duomenimis.

Įrankio / projekto pavadinimas: CredScore: Bendruomenės pagrįsti patikimumo įvertinimai

Trumpas aprašymas:

Interaktyvi platforma arba socialinės žiniasklaidos plėtinys, kuriame vartotojai gali bendradarbiaudami įvertinti paskelbto turinio patikimumą, padėdami demokratizuoti žiniasklaidos vertinimą ir skatinti turinio kūrėjų atskaitomybę.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Nors žiniasklaidos vartotojai vis dažniau atpažįsta dezinformaciją, jiems **dažnai trūksta interaktyvių būdų užginčyti ar pažymėti** abejotiną turinį. Suteikdama vartotojams galimybę bendrai vertinti ir komentuoti paskelbtų tekstų patikimumą, šaltinius ir skaidrumą, ši iniciatyva suteikia visuomenei galimybę dalyvauti demokratiškesnėje žiniasklaidos ekosistemoje ir skatina turinio kūrėjus teikti pirmenybę tikslumui ir faktų vientisumui.

Tikslinė auditorija:

- Plačioji visuomenė
- Skaitmeninės bendruomenės ir diskusijų forumai
- Turinio kūrėjai ir nepriklausomi žurnalistai
- Faktų tikrintojai ir žiniasklaidos stebėtojai
- Studentai ir pedagogai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Leidžia naudotojams priskirti **patikimumo įvertinimus** (pvz., faktinį tikslumą, šaltinio skaidrumą, šališkumo lygį)
- Įtraukiami paaiškinimo laukai, skirti naudotojams cituoti **šaltinius arba problemas** , kuriomis grindžiami jų įvertinimai
- Agreguoja bendruomenės indėlį į **turinio patikimumo profilius**

- Apdovanoja **už konstruktyvų grįžtamąjį ryšį ir pagrįstus vertinimus** per reputacijos ar moderavimo sistemas
- Skatina **atspindinčio žiniasklaidos vartojimo** kultūrą ir viešąją atskaitomybę
- Pasirenkamas integravimas su socialine medija, siekiant pažymėti turinį naudotojų sklaidos kanaluose

Naudojamos technologijos:

- Vartotojų sukurta patikimumo vertinimo balais sistema ("crowdsourced" reitingai)
- Moderuojama komentarų / atsiliepimų sistema su pasitikėjimo metrika
- API integracija pagrindinėms socialinės žiniasklaidos platformoms ir naršyklės plėtiniams

Statusas:

Konceptualus dizainas; gali būti sukurta kaip atskira platforma arba integruota į esamas DECIDE priemones ar faktų tikrinimo iniciatyvas.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti **mobiliojo telefono ar žiniatinklio platformos prototipą** turinio įvertinimui
- Bendradarbiauti su esamomis naujienų tikrinimo ir pilietinių technologijų organizacijomis
- Bandomosios bendruomenės naudojimas su ribotu temų rinkiniu (pvz., sveikata, rinkimai, su dirbtiniu intelektu susijusios naujienos)
- Sukurti DECIDE priglobtą **"Patikimumo informacijos suvestinę",** kad piliečiai galėtų kartu sekti ir vertinti straipsnius
- Pradėti kampanijas, kuriomis būtų skatinamas etiškas ir atsakingas turinio kūrimas, remiantis skaidriais visuomenės atsiliepimais

Co-funded by the European Union

Dezinformacijos žymėjimas

Dezinformacijos problema plačiai paplitusi būtent dėl didelės socialinių tinklų įtakos. Nors socialinių tinklų naudotojai turi galimybę blokuoti dezinformaciją ir neapykantos kalbą skleidžiantį turinį ir profilius, turėtų būti galimybė įvesti specialią reakcijos formą - **etiketę, kuri lengvai pastebimu būdu nurodytų, kad tai yra dezinformacija**.

Įrankio / projekto pavadinimas: DisinfoTag: vizualinis dezinformacijos žymėjimas internete

Trumpas aprašymas:

Naudotojų valdoma žymėjimo sistema, skirta aiškiai pažymėti dezinformaciją socialinėse platformose arba dalijimosi žiniasklaida svetainėse, kad kiti naudotojai galėtų iš karto atpažinti klaidinantį turinį ir juo suabejoti.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Socialinės žiniasklaidos platformos tebėra pagrindiniai dezinformacijos platintojai, ir nors naudotojai gali blokuoti kenksmingą turinį arba apie jį pranešti, šie mechanizmai dažnai yra **reaktyvūs ir paslėpti**. Šiame projekte **siūloma proaktyvi, matoma dezinformacijos žymėjimo sistema**, suteikianti bendruomenei galimybę pranešti apie abejotiną turinį ir sumažinti jo poveikį, kol jis dar neišplito.

Tikslinė auditorija:

- Socialinių tinklų vartotojai
- Platformos kūrėjai ir moderatoriai
- Skaitmeninių teisių aktyvistai
- Pedagogai ir su jaunimu dirbantys asmenys
- Turinio kūrėjai ir stebėtojų grupės

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Leidžia naudotojams **pažymėti turinį** , įtariamą dezinformacija, naudojant skiriamąjį vaizdinį **žymeklį arba "DisinfoTag"**
- Etiketės gali būti rodomos sklaidos kanalų, grupių ar pranešimų turinyje kaip **pirmojo lygmens įspėjimas**
- Galimybė įtraukti **bendruomenės paaiškinimą arba nuorodą į faktų patikrintus paneigimus**

- Sukurtas kaip **necenzūrinis įrankis** – jis nepašalina turinio, bet prideda konteksto ir atsargumo
- Skatina **skaitmeninę atsakomybę ir sąmoningo dalijimosi įpročius**

Naudojamos technologijos:

- Naršyklės plėtinys arba mobiliojo įrenginio papildinys, skirtas žymėjimui ir įspėjimo perdangoms
- Galima integracija su socialinėmis platformomis per API (jei leidžiama)
- Bendra sutelktinio finansavimo žymėjimo duomenų bazė (susieta su patikimumo vertinimais ir faktų tikrintojais)

Statusas:

Dizaino etapo koncepcija su aiškiu įgyvendinimo keliu naudojant naršyklės įrankius arba kaip funkcija pilietinėse platformose, tokiose kaip DECIDE.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti **"DisinfoTag" naršyklės plėtinio beta versiją**
- Sukurti **gaires, kaip atsakingai žymėti** ir išvengti piktnaudžiavimo ar netinkamo naudojimo
- Bendradarbiauti su platformomis ir pilietinių technologijų NVO, kad išbandyti naudojimo atvejus ir praneštumėte apie atsiliepimus
- Įtraukti į DECIDE vartotojo įrankių rinkinį kaip funkciją, skirtą bendrai įvertinti ir pažymėti klaidingą informaciją
- Naršyti ryšius su esamomis iniciatyvomis, pvz., EDMO arba IFCN, kad suderinti žymėjimą su patvirtintais šaltiniais

Co-funded by the European Union

Kampanijų vykdymas ir informuotumo didinimas

Visiško medijų raštingumo idealas iš galutinio vartotojo reikalauja ne tik išsilavinimo, bet ir internalizacijos, t. y. supratimo, kad prastos kokybės medijų turinio vartojimas tiesiogiai kenkia liberalių demokratinių visuomenių tvarkos stabilumui. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama **rengti informavimo kampanijas apie demokratinių sprendimų priėmimo ir visų piliečių demokratinio dalyvavimo** svarbą, o tai iš dalies galima pasiekti tiek įgyvendinant ankstesnes gaires, tiek vykdant tokias švietimo kampanijas. Supratimo apie kiekvieno bendruomenės nario svarbą bendrai visuomenės, kaip bendruomenės, gerovei didinimas yra pagrindinė forma, galinti pagerinti medijų raštingumo būklę.

Priemonės / projekto pavadinimas: Pagalvokite prieš dalindamiesi: Informuotumo apie medijų raštingumą kampanijos

Trumpas aprašymas:

Visuomenės švietimo iniciatyva, kuria siekiama didinti medijų raštingumo, kaip demokratinės atsakomybės, suvokimą, skatinant piliečius pripažinti nekokybiškos informacijos vartojimo ir skleidimo pasekmes visuomenei.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Vien švietimo nepakanka - ilgalaikiam medijų raštingumui būtinas **įsisavinimas**, kai žmonės supranta, kaip jų elgesys su žiniasklaida veikia platesnę liberalios demokratinės visuomenės sveikatą. Šia iniciatyva vykdomos tikslinės kampanijos, **kuriomis siekiama pažadinti pilietinę atsakomybę, susieti kasdienius žiniasklaidos įpročius su demokratiniu dalyvavimu** ir įkvėpti bendruomenes priimti kritišką žiniasklaidos praktiką.

Tikslinė auditorija:

- Plačioji visuomenė
- Jaunimas ir pirmą kartą balsuojantys asmenys
- Vietos bendruomenės ir pilietinės grupės
- Viešojo sektoriaus institucijos
- Žiniasklaidos vartotojai visais raštingumo lygmenimis

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Pradeda vizualiai įtraukiančias, emociškai rezonansines kampanijas, kuriomis siekiama **susieti medijų raštingumą su demokratine sveikata**

- Pabrėžia, kaip **individualus elgesys (pvz., dalijimasis melagingomis naujienomis)** veikia pasitikėjimą, institucijas ir visuomenės stabilumą
- Skatina bendruomenės masto diskusijas ir **visuomenės švietimo renginius**
- Skatina dalyvauti prisiimant **įsipareigojimus, sprendžiant visuomenės uždavinius ir dalijantis kūrybiniu turiniu**
- Gali būti susietas su rinkimais, vietos sprendimų priėmimo iniciatyvomis arba pilietiškumo ugdymu mokyklose

Naudojamos technologijos:

- Socialinės žiniasklaidos kampanijų priemonių rinkiniai
- Spausdinta ir vaizdo medžiaga mokykloms, bibliotekoms ir viešosioms erdvėms
- Interaktyvios pilietinio raštingumo priemonės (pvz., viktorinos, simuliacijos, atsiliepimų vaizdo įrašai)
- Kampanijos nukreipimo puslapiai, integruoti su kitais DECIDE platformos įrankiais

Statusas:

Nedelsiant dislokuojamas; Pritaikomas įvairioms šalims, bendruomenėms ir kampanijų kontekstams – idealiai tinka naudoti kaip papildoma iniciatyva prie labiau techninių ar švietimo priemonių.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Parengti **naudojimui kampanijų šablonus** (šūkius, vaizdinę medžiagą, istorijas), skirtus partneriams visoje ES
- Pradėti kampaniją visose DECIDE šalyse partnerėse naudodami vietinį tinkinimą
- Bendradarbiauti su mokyklomis, savivaldybėmis ir NVO, kad koordinuoti **realius veiksmus,** susietus su kampanijos tikslais
- Įtraukti kampanijos išteklius į įrankių rinkinį kaip atsisiunčiamą medžiagą, kad galėti kopijuoti ir keisti mastelį

Co-funded by the European Union

Dirbtinai sukurto turinio atskleidimas

Dirbtinio intelekto įrankiai ne tik kuria „deepfake“ ir kitą netikrą turinį, bet ir gali būti naudojami kaip kovos su jais mechanizmas, nes jie gali labai tiksliai atpažinti dirbtinio intelekto sukurtą turinį. Piliečiai turi būti mokomi, **kaip naudoti dirbtinį intelektą dirbtinai sukurtam turiniui atpažinti.**

Įrankio / projekto pavadinimas: Spot the Synthetic: Dirbtinio intelekto sukurto turinio aptikimas

Trumpas aprašymas:

Skaitmeninio raštingumo priemonė ir švietimo modulis, kuriame piliečiai mokomi, kaip atpažinti ir patikrinti turinį, sukurtą naudojant dirbtinį intelektą, įskaitant sintetinę vaizdakaitą, automatiškai sukurtus tekstus ir manipuliuojamus vaizdus.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Dirbtinio intelekto sukurtas turinys vis dažniau naudojamas dezinformacijai skleisti įtikinamais, sunkiai aptinkamais formatais. Šios priemonės - nuo netikrų naujienų straipsnių iki sintetinių vaizdo įrašų - tampa ginklu, tačiau dirbtinis intelektas taip pat gali būti sprendimo dalis. Šis projektas įgalina piliečius atsakingai naudotis dirbtiniu intelektu **atpažįstant, atskleidžiant ir tikrinant dirbtinį turinį**, stiprinant individualią apsaugą nuo skaitmeninių manipuliacijų.

Tikslinė auditorija:

- Plačioji visuomenė
- Jaunimas ir skaitmeniniai besimokantys asmenys
- Pedagogai ir žiniasklaidos instruktoriai
- Žurnalistai ir faktų tikrintojai
- Pilietinės organizacijos ir stebėtojų grupės

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Moko naudotojus aptikti **įprastus dirbtinio intelekto sukurto turinio modelius ir trūkumus** (pvz., vaizdinius artefaktus, teksto vienodumą)
- Pristato nemokamus atvirojo kodo **DI aptikimo įrankius** (pvz., deepfake detektorius, metaduomenų analizatorius)
- Paaiškina skirtumą tarp žmogaus ir dirbtinio intelekto sukurtų rašymo ar kalbos modelių

- ragina naudoti DI **kaip patvirtinimo paramos priemonę** , o ne tik kaip generatorių
- Skatina atsargumą interpretuojant labai nušlifuotą, bet neautentifikuotą medijos turinį

Naudojamos technologijos:

- "Deepfake" aptikimo įrankiai (pvz., "Deepware", "Hive", "Reality Defender")
- Atvirkštiniai vaizdų / vaizdo įrašų paieškos varikliai
- Dirbtinio intelekto rašymo detektoriai (pvz., GPTZero, ZeroGPT, Turnitin AI tikrintuvai)
- Metaduomenų analizės papildiniai vaizdams ir vaizdo įrašams

Statusas:

Aukšto prioriteto švietimo modulis; parengta įtraukti į medijų raštingumo mokymo programas ir integruotis į DECIDE platformą kaip viešąjį šaltinį.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti **nuoseklius vadovus** , kaip naudoti DI aptikimo įrankius
- Pradėti seminarus ar trumpus kursus: *"Ar tai tikra?"* mokykloms ir piliečiams
- Integruoti aptikimo funkcijas ir aiškinamuosius vaizdo įrašus į DECIDE medijų raštingumo skiltį
- Kurti atsisiunčiamus klasės išteklius ir infografiką: *"5 dirbtinio intelekto sukurtos medijos požymiai"*
- Bendradarbiauti su kūrėjais, kad pagerinti daugiakalbes aptikimo galimybes

Co-funded by the European Union

Kritinio mąstymo seminarai

Norint atpažinti manipuliacinį turinį, paslėptą reklamą, dezinformaciją ir dezinformaciją, labai svarbu ugdyti kritinį mąstymą. Todėl piliečiams, ypač jaunajai kartai, **turėtų būti sudarytos sąlygos dalyvauti kritinio mąstymo** mokymo seminaruose, kuriuose bus pateikiami tekstai ir turinys, kuriuos reikės interpretuoti per tam tikrą laiką. Per tokius mokymus piliečiai bus įgalinti atpažinti naratyvų sluoksnius ir galės aiškiau atskirti informaciją, o tai naudinga, viena vertus, siekiant įvaldyti medijų raštingumą, bet ir kitose asmeninio gyvenimo ir demokratinio dalyvavimo srityse. Toks švietimas turėtų būti vykdomas per mokyklas ir pilietinės visuomenės organizacijas.

Priemonės / projekto pavadinimas: Mąstykite kritiškai: Medijų raštingumo seminarai visoms amžiaus grupėms

Trumpas aprašymas:

Praktinio seminaro modelis, skirtas mokyti piliečius, ypač jaunimą, kritinio mąstymo metodų, kad būtų galima dekonstruoti žiniasklaidos turinį, atpažinti manipuliacijas ir ugdyti nepriklausomą sprendimą.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Žiniasklaidos manipuliacijos klesti, kai auditorija pasyviai vartoja turinį. Neturėdami tvirtų kritinio mąstymo įgūdžių, žmonės yra labiau linkę patikėti dezinformacija, emociškai įkrautais pasakojimais ir subtiliomis įtikinėjimo formomis. Šiuose seminaruose **praktiškai mokoma**, kaip skaityti tarp eilučių**, kvestionuoti prielaidas** ir daryti įrodymais pagrįstas išvadas - įgūdžiai, kurie neapsiriboja vien medijų raštingumu, bet apima ir švietimą, pilietinį gyvenimą bei demokratiją.

Tikslinė auditorija:

- Jaunimas ir vidurinių mokyklų moksleiviai
- Universiteto studentai
- Pedagogai ir pilietiniai mokytojai
- Plačioji visuomenė ir visą gyvenimą besimokantys asmenys
- Pilietinės visuomenės organizacijos ir bendruomenės centrai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Interaktyvūs užsiėmimai, kuriuose dalyviai, spaudžiant laikui, **analizuoja realų žiniasklaidos turinį** (straipsnius, vaizdo įrašus, įrašus)

- Pratimai, skirti **nustatyti logines klaidas**, emocinį manipuliavimą ir subtilų šališkumą
- Dėmesys sudėtingų tekstų skaidymui į **pasakojimo sluoksnius ir tikslą**
- Apima diskusijas, modeliavimą ir grupinius apmąstymus, siekiant **internalizuoti kritinius įpročius**
- Didina atsparumą **melagingiems naratyvams ir ideologinėms manipuliacijoms**

Naudojamos technologijos:

- Internetiniai ir asmeniniai seminarų įrankių rinkiniai
- Skaitmeninės pratybos ir turinio analizės programos realiuoju laiku
- Pritaikomi šablonai mokykloms ir PVO, kad jos galėtų rengti savo mokymo sesijas
- Interaktyvios mokymosi platformos (pvz., "Miro", "Kahoot", "Google" formos tiesioginei analizei)

Statusas:

Seminaro modelis, paruoštas diegti per mokyklas, NVO ir bendruomenės programas; tinka įtraukti į DECIDE kaip mokymo modulį.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti modulinę **mokymo programą** (pvz., 60 minučių, 2 valandų arba kelių dienų formatus)
- Bendradarbiauti su pedagogais įgyvendindami seminarus mokyklose ir bibliotekose
- Kurti **mokymo ir instruktoriaus rinkinius** vietos pagalbininkams ir jaunimo lyderiams;
- Integruoti su DECIDE platformos mokymosi centru, kad galėti plačiai pasiekti ir dalytis
- Rinkti dalyvių atsiliepimus, kad nuolat tobulinti dirbtuvių dizainą

Užsiėmimai patiems mažiausiems

Būtina sukurti skaitmenines **mokomąsias viktorinas ir įgyvendinti kitus vaikams tinkamus užsiėmimus**, kurie padėtų nukreipti jų susidomėjimą kritinio mąstymo ir medijų raštingumo ugdymu, kuriuose, remiantis pasakojimo metodais, vaikai būtų mokomi atpažinti netikras naujienas ir mokytųsi atskirti pasakojimo sluoksnius. Atsakomybė apima tiek tėvus, kurie turi būti informuoti ir nuo mažens mokyti savo vaikus apie žiniasklaidos pasaulio ir tikrojo pasaulio skirtumus, gerus įpročius internete, tiek institucijas ir vietos bendruomenes, kurios gali organizuoti seminarus, kurti žaidimus, spausdinti turinį, pavyzdžiui, paveikslėlių knygas ir pan.

Įrankio/projekto pavadinimas: Išmanioji pradžia: Medijų raštingumas patiems patiems

Trumpas aprašymas:

Interaktyvi skaitmeninės ir neinternetinės veiklos programa, pritaikyta vaikams, naudojant istorijų pasakojimą, žaidimus ir žaismingą mokymąsi, siekiant pristatyti pagrindines medijų raštingumo koncepcijas, tokias kaip netikrų naujienų atpažinimas ir žiniasklaidos ir realybės supratimas.

Tikslas / problema, kurią jis išsprendžia:

Ankstyvas sąlytis su skaitmenine žiniasklaida, dažnai nefiltruota ir manipuliuojama, gali formuoti vaikų supratimą apie pasaulį. Be rekomendacijų jie tampa pažeidžiami dezinformacijos ir nesugeba atskirti pramogų, reklamos ir faktinio turinio. Šioje iniciatyvoje **pateikiamos saugios, struktūrizuotos ir pagal amžių** tinkamos priemonės, **skirtos ugdyti kritinį sąmoningumą nuo ankstyvo amžiaus**, skatinant šeimas, mokyklas ir bendruomenes prisiimti bendrą atsakomybę už šį procesą.

Tikslinė auditorija:

- 5–12 metų vaikai
- Tėvai ir globėjai
- Pradinių klasių pedagogai
- Bibliotekininkai ir bendruomenių lyderiai
- Vietos institucijos ir jaunimo centrai

Pagrindinės savybės / Metodika:

- Naudoja **pasakojimu pagrįstą mokymąsi** , kad išmokytų vaikus atpažinti klaidinantį turinį
- Apima **skaitmenines viktorinas**, interaktyvius žaidimus ir galvosūkius, skirtus netikrų naujienų nustatymui
- Skatina naratyvinio **raštingumo** ir medijų įžvalgumo ugdymą per linksmus formatus
- Skatina **tėvų ir vaikų pokalbius** apie saugumą internete ir tikrumą žiniasklaidoje
- Rekomenduoja kurti ir platinti **paveikslėlių knygas, spalvinimo puslapius ir dirbtuvių rinkinius**
- Palaiko bendradarbiavimą su mokyklomis, darželiais ir bendruomenės erdvėmis

Naudojamos technologijos:

- Mobiliosios programos ir naršyklės žaidimai interaktyviam mokymuisi
- Spausdinami ištekliai mokytojams ir globėjams (pvz., veiklos sąsiuviniai, kortelės)
- Vaizdo istorijos ir animuoti paaiškinimai su supaprastintomis sąvokomis
- Dirbtiniu intelektu paremtos istorijų pasakojimo priemonės (prižiūrint suaugusiesiems)

Statusas:

Švietimo sistema, parengta plėtrai į fizinius ir skaitmeninius išteklius; idealiai tinka mokyklų partnerystėms, vietinėms iniciatyvoms ir įtraukimui į DECIDE platformos jaunimo informavimo skyrių.

Tolesni žingsniai / integracijos potencialas:

- Sukurti ir išbandykite **žaidimo programėlę "Dienos detektyvas",** kurioje vaikai atpažins netikras antraštes
- Sukurti **istorijų knygų seriją** , supažindinančią su veikėjais, tyrinėjančiais tiesą, slypinčią už medijos turinio
- Bendradarbiauti su vaikų psichologais ir pedagogais, kad užtikrinti vystymuisi tinkamą turinį
- Diegimas vaikų darželiuose, ankstyvaisiais mokykliniais metais ir šeimos raštingumo programose
- Integruoti "Vaikų kampelį" į DECIDE platformą su atsisiunčiamu ir interaktyviu turiniu

Co-funded by the European Union

#	Įrankis / projekto pavadinimas	Tikslinė sritis	Pagrindinė tikslinė auditorija
1	**Faktiškai patikrinti faktų tikrintojus visiems**	Kritiškas faktų tikrintojų ir jų šališkumo vertinimas	Plačioji visuomenė, studentai, pedagogai
2	**Žinokite savo teisę: prieiga prie informacijos**	Skatinimas naudotis juridinėmis teisėmis patikrinti informaciją iš oficialių šaltinių	Piliečiai, jaunimas, pilietinė visuomenė
3	**Autoriaus patikrinimas: kas slypi už žodžių?**	Turinio kūrėjų patikimumo ir šališkumo vertinimas	Žiniasklaidos vartotojai, tyrėjai, studentai
4	**Sekti savininką: Žiniasklaidos nuosavybės šališkumo supratimas**	Žiniasklaidos nuosavybės ir jos poveikio naratyvams tyrimas	Visuomenė, žurnalistai, stebėtojai
5	**Medijų raštingumas prasideda anksti*: naujos kartos ugdymas***	Šeimoje ir mokykloje vykdomas švietimas skaitmeninės žiniasklaidos ir dirbtinio intelekto klausimais	Tėvai, pedagogai, vaikai
6	**Kryžminio patikrinimo kultūra: patikrinimas prieš patikint**	Kelių patikimų šaltinių palyginimo skatinimas	Studentai, skaitmeniniai skaitytojai, piliečiai
7	**Keli kampai, gilesnė tiesa *: konfliktų naršymas žiniasklaidoje***	Prieštaringų naratyvų analizė su empatija ir kontekstiniu gyliu	Plačioji visuomenė, pedagogai, aktyvistai
8	***Dirbtinis intelektas kaip asistentas, o ne institucija***	Mokymas atsakingai ir palankiai naudoti dirbtinio intelekto priemones mokymosi procese	Mokslininkai, studentai, plačioji visuomenė
9	**Piliečių peržiūros centras *: piliečių inicijuota problemų analizės platforma***	Piliečių inicijuota, recenzuojama viešųjų problemų analizė	Visuomeniniai tyrėjai, NVO, pedagogai
10	**"CredScore": bendruomenės pagrįsti patikimumo įvertinimai**	Minios žiniasklaidos turinio patikimumo vertinimas	Interneto vartotojai, pedagogai, turinio kūrėjai
11	**"DisinfoTag": *vizualinis dezinformacijos žymėjimas internete***	Naudotojų sukurtas abejotino turinio žymėjimas	Socialinių tinklų vartotojai, pilietinės platformos
12	**Pagalvokite prieš dalindamiesi: *Informuotumo apie medijų raštingumą kampanijos***	Informuotumo apie gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis kampanijos, susijusios su demokratija ir pilietine pareiga	Piliečiai, mokyklos, pilietinė visuomenė
13	**"Spot the Synthetic": dirbtinio intelekto sukurto turinio aptikimas**	Piliečių mokymas atpažinti dirbtiniu intelektu sukurtas medijas	Skaitmeninių technologijų naudotojai, žurnalistai, jaunimas

u ime obitelji
World Youth Alliance Southeast Europe
PLATTFORM CHRISTDEMOKRATIE
ATEITININKAI

14	**Mąstykite kritiškai: medijų raštingumo seminarai *visoms amžiaus grupėms***	Praktiniai seminarai, skirti šališkumui, manipuliavimui ir dezinformacijai nustatyti	Jaunimas, pedagogai, besimokantieji visą gyvenimą
15	**"Smart Starts": medijų raštingumas patiems mažiausiems**	Vaikams pritaikyti įrankiai, kuriuose naudojami žaidimai, istorijų pasakojimas ir tėvų įtraukimas	Vaikai (5–12 m.), tėvai, pedagogai

Išvados

Sudėtingas įvairių rūšių žiniasklaidos, socialinių tinklų ir platformų dominavimo laikotarpis verčia žmogų žinoti pagrindines žinias apie žiniasklaidos vaidmenis, įgyti kritinį mąstymą, tikrinti ir kvestionuoti žiniasklaidos turinį, t. y. ugdyti individualų medijų raštingumą. Įvaldę medijų raštingumo priemones ir pripažindami skirtingų auditorijų skirtingų interpretacijų galimybę, piliečiai praplečia savo akiratį ir prisiima papildomą atsakomybę, o tai svarbu demokratinės visuomenės funkcionavimui ir dalyvavimui joje.

Finansuojama Europos Sąjungos. Tačiau pareikštas požiūris ir nuomonės yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos švietimo ir kultūros vykdomosios įstaigos (EACEA) požiūrį ir nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei dotaciją skirianti institucija negali būti laikomos atsakingomis už jas.